

Gebruik filmpjes in de Pedagogische Proefpraktijk

Stagiaires van de Christelijke Hogeschool Ede brachten hem eigenlijk op het idee. Regelmatig zag Kees Visser, bovenschools directeur van de tien CNS-basisscholen in Putten, hoe ze filmopnames gebruikten om te reflecteren op hun eigen handelen.

Leraren op de CNS-scholen krijgen vanaf 2010 van Visser de ruimte om te reflecteren, maar niet zomaar in het wilde weg. Hij formuleert een vraag: 'Hoe ga je om met verschillen in het kader van handelingsgericht werken (hgw)?' Hij vraagt het lectoraat Docent en Talent van de Christelijke Hogeschool Ede om hulp. Samen zetten ze een zogenoemde Pedagogische Proefpraktijk (PPP) op (zie kader), een netwerk van leraren en externe experts die drie jaar problemen tackelen en oplossingen ontwikkelen. Collegiale consultatie speelt een belangrijke rol.

Ervaringen uitwisselen

Jaarlijks komen alle leraren vijf keer bij elkaar op één van de scholen. Een docent van de hogeschool deelt de theorie over hgw met de leraren via opdrachten waar leraren in de klas mee aan de slag gaan. In subgroepen ingedeeld naar jaar, wisselen ze ervaringen uit. De subgroepen worden begeleid door directeuren of IB-ers van de deelnemende scholen, die op hun beurt weer begeleid worden door de hogeschool. De PPP loopt op dit moment nog door. Gesprekken met ouders om de onderwijsbehoeften van kinderen beter te begrijpen zijn belangrijk bij hgw. Tijdens de eerste PPP is de collegiale consultatie een rollenspel van een oudergesprek, dat leraren in de subgroepen uitvoeren. Dit rollenspel is voor diverse leraren een brug te ver, blijkt uit de reacties: 'We hebben het niet gedaan, de mensen voelen zich niet veilig.' En: 'We hebben gewoon ervaringen uitgewisseld over hoe het is om oudergesprekken te voeren.' Hoewel de PPP beoogt dat leraren zelf meer zeggenschap over onderwijsontwikkeling krijgen, beleven veel de PPP als iets dat van bovenaf is besloten.

Naast oudergesprekken wordt geoefend met het voeren van gesprekken met kinderen. Gaandeweg groeit het enthousiasme en aan het eind van het jaar vindt er op bescheiden schaal collegiale consultatie

plaats rond het thema 'onderwijsbehoeften.' Dit gebeurt door middel van klassenbezoeken en via filmpjes die leraren maken van gesprekken waarin kinderen zelf vertellen wat ze nodig hebben.

Filmopnames

Hoewel stagiairs van de hogeschool kunnen invallen als leraren elkaars klas bezoeken, blijkt film toch een handiger middel voor collegiale consultatie. Aan het eind van het eerste jaar formuleert de bovenschoolse directeur een filmbeleid voor de hele schoolvereniging. Een belangrijke impuls voor

Nonaka & Takeuchi

De Pedagogische Proefpraktijk is zowel geïnspireerd op *Lesson Study* - een manier waarop Japanse leraren hun eigen praktijk onderzoeken - als op een Japans model voor kennisontwikkeling op de werkvloer van Nonaka en Takeuchi. Dit model (zie afb.) wordt doorlopen aan de hand van een gezamenlijke vraagstelling. Een docent van de hogeschool brengt theoretische kennis in (kwadrant rechts onder). Leraren proberen deze theorie uit in hun eigen klas (links onder). Ze kijken bij elkaar (links boven), praten over hun ervaringen en relateren dit aan de overige kennis en ideeën die ze in hun praktijk hebben ontwikkeld. Deze kennis wisselen ze uit met elkaar (rechts boven). Op deze manier wordt niet alleen de theorie door praktijkervaringen verdiept, maar ontstaat ook 'nieuwe' kennis waar de hogeschool van kan leren. Aanvankelijk biedt de hogeschool bij alle vier de stappen ondersteuning. Gedurende de looptijd van de PPP neemt de school(vereniging) het heft steeds meer zelf in handen. Het ideaal van een PPP is dat leraren gezamenlijk meer zeggenschap ontwikkelen over de onderwijspraktijk. /JB

de collegiale consultatie. Het tweede jaar wordt hgw toegespitst op het vak rekenen en worden vakdidactici rekenen-wiskunde van de hogeschool samen met hun mentor actief in de PPP. Om onderwijsbehoeften helder te krijgen, maken stagiairs van de hogeschool visuele overzichten van de leerlijnen. Leraren wisselen ervaringen uit hoe ze leerlijnen gebruiken om een groepsplan te maken en laten elkaar hun groepsplan zien. Dit keer maakt vrijwel iedereen filmopnames van de gesprekken met een kind aan de hand van een rekenprobleem. De opnames worden besproken in de laatste PPP-bijeenkomsten van het tweede jaar. Gedurende het jaar ontdekken steeds meer leraren dat het in de PPP over hun eigen praktijk gaat. Samen kijken naar filmpjes leidt tot enthousiaste reacties. 'Ontzettend fijn om met elkaar te praten over een video-opname waarin één kind van onze school centraal staat.' Kees Visser: 'We hebben het afgelopen jaar een gigantisch proces doorgemaakt. Zo naar elkaars praktijk kijken was twee jaar geleden ondenkbaar geweest.'

Van school naar leergemeenschap

Welk aspect van de PPP vinden leraren nu het meest leerzaam? Dat is de uitwisseling in bovenschoolse groepen van leraren die lesgeven aan dezelfde leeftijdsgroep. Deze gesprekken hebben een meerwaarde ten opzichte van de gesprekken op de eigen school. Ook de gesprekken over elkaars filmpje en het bestuderen van de theorie scoren hoog.

De mediators, bestaande uit IB'ers en directeurs, zijn zeer te spreken over de ondersteuning die zij krijgen voor het begeleiden van groepen en de uitwisseling van kennis en ervaring met andere scholen. Ook kijken naar filmpjes vinden de mediators en hogeschooldocent leerzaam. Hoewel leraren bij hun filmpje geneigd zijn om te vragen of ze de theorie juist hebben toegepast, is het voor de hogeschooldocent ook een vraag of de theorie goed genoeg is, of wellicht nadere nuancering behoeft. Zo kan een PPP leiden tot nieuwe kennis.

Deze casus laat zien dat een PPP kan helpen om als school(vereniging) een leergemeenschap te worden. Alle betrokkenen leren daarbij van theorie, van elkaar en zijn innovatief bezig. Ondersteuning door de hogeschool was aanvankelijk onmisbaar. Nu de PPP loopt, komen er steeds meer initiatieven van de werkvloer. Sommige subgroepen komen uit eigen beweging bij elkaar, of besluiten een eigen problematiek op de agenda te zetten. Op de lange duur is het wenselijk dat zeggenschap over onderwijsontwikkeling meer in de scholen komt te liggen in plaats van daar buiten. Of dit ideaal haalbaar is, zal de toekomst leren. ■

Jacquélien Bulterman (lector Docent en Talent), Ellen Aanen en Henk Rietdijk zijn verbonden aan de pabo van de Christelijke Hogeschool Ede. Thona Klaassen werkt bij CNS-Putten.

Kijk voor een transcript van een filmpje op: www.didactiefonline.nl

